

PERŽVALGA.

— Sausio (1900) mėnesis yra sukaktuvinis 10 metų išėjimo „Ukininko“ Prusose. Amerikos lietuviai sukaktuviems privalytu parengti šian ir ten bent prakalbas.

— Pirmuoju „Ukininko“ sandarbininkų, ir tai didžiausiu, buvo Dr. V. Kudirka.

— Išleidimas „Ukininko“ per 10 metų, su išleidimu daugelio knygelių ir užlaikymu redaktoriaus, kasztavo į 9000 rublių. Knygelių visokių tapo atspausdinti 115,000 o paties laikraszcio į 60,000 egz.

— „Ukininko“ redakcija perkracziusi 10 metų savo darbą, pasidžiaugia iš pasekmės; prekę numazino nuo 4 ant pus-treczios markės (65 ct.), nesumazinant laikraszcio turinio. Skaitytojų skaitlius zymiai pasididines o sandarbininkai teipgi.

— Tilžėje susitvėrė lietuviszka dainininkų draugystė ir subatol, 30 Gruodzio 1899, iszkėlė koncertą.

— „Tilžės Keleivis“ ragina savo skaitytojus prie padauginmo kariszku laivų, kad nepatekti po Maskolių valdzia dalinant svieta.

— Vilniaus citadelėje sėdi 8 lietuviai už lietuviszkus rasztus.

— Chicagoje ant tikrujų jau susitvers antra lietuviszka parapija, zinoma ant kerszto kun. Krawczunui. — Kad ir sudegs grinczia, bet ziurkė galakis iszdegs.

— Teipgi Chicagoje susitvėrė nauja lietuviszka draugystė po vardu „Saldziausios Szirdies Vieszpaties Jezaus.“

— Chicagoje szv. Martyno draugystė losz teatrà „Krazieciai“ 25 d. Vasario.

„Bažnyczios Tarnas“ pranesza kad A. Jocis gavo diplomą nuo gubernatoriaus ant miesto Philadelphios. — Watterburio lietuviszkoje bažnyczioje 8 ir 9 Sausio buvo 9

szliubai. Sako: vyrai sukru-to pacziuotis turbut isz prie-zasties szalczių — tai ir gerai! Bet 9 sykius 10 yra \$90 — tai dar geriaus!

— Kun. Žebrys per „Viltį“ nerodyja kelti protesto priesz „Heraldą“, kuris zodziuose ir paveiksluose perstatė lietuvių gyvenimą — ir gerai, nes protestuoti priesz iszrodanczius musų peiktinus darbus butų tik niszmanymas.

— Isz spaudos iszėjo nauja knygelė „Paveikslai.“ Paraszė Žemaitė“ puslapių 102.

Aukos parodai

Isz Baltimore, Md.

P. Adamavicius	-50
Jieva Adamaviczienė	-50
D. Baliunas	-25
A. Arczikauskas	-25
A. Mikulionis	25
V. Ambrasas	-15
V. Sajauckas	-10
B. Pikelis	-10
J. Bubnys	-10
Teklė Stabalauckiutė	-10
Isz Thorp, Wis.	
P. Akramaviczia	-30
F. A. Mikolainis	-50
Isz Derby, Conn.	
J. Sinkevicius	-25
K. Mileris	-25
A. Pranaitis	-25
A. Anskaitis	-25
J. Sinkevicia	-25
L. Staszaitis	-25
J. Povilaitis	-25
B. Jusaitis	-25
A. Butkus	-25
V. Kalinauckas	-25
Dr. szv. Kazimiero isz Ansonia, Conn. per Susiv. kasierių p. Radzeviczių	5—
„Vilties“ redakcijos surinktos ir prisustos auk.	48,85
Buvo	\$1264,89
Labu	\$1325,34
J. J. Pauksztis.	

Aukos kankintiniams

Dr. szv. Kazimiero isz Ansonia, Conn. per Susiv. kasierių,

p. Radzeviczių 5—
 Buvo \$91,00
 Labu \$96,00
 Redakcija.

**Isz Lietuvos.
 Biografija Dr. Vinco Kudirkos.**

16 d. Lapkriczio mėnesio, vakare, apie 9-tą valandą, 1899 mete, persiskyrė su sziuo svieta daktaras Vincas Kudirka sulaukęs netoli 41 metų amziaus.

Ką padarė gero Lietuvai ir lietuviams, a. a. Vincas, kiek pasėjo naudingų sėklų ant musų neapdirbtų dirvų savo rasztais, zodziais ir darbais bus ap-raszyta vėliaus. Asz-gi tik paminėsiu trumpai gyvenimą a. a. Kudirkos.

Gimė jisai Pazerių kaime, Vilkavisztkio parapijoje, Suvalkų gubernijoje (toje dalyje jos gyventojų ką „Kapsais“*) vadinasi). 1858 metuose 31 dieną Gruodzio mėnesio, pagal naująjį skaiczių. Motina jo buvo Elzbieta (pagal tėvus Jasiulevicziutė), tėvas-gi Motiejus Kudirkai, abudu tuomet pacziam suaugime žmonės. Jaunystę savo praleido a. a. Vincas savo tėvų namuose, kurie stovi ant paties ezero kranto, isz kitos-gi pusės tėvo kolionija prieina prie girios — tai-gi vieta gana smagi. Tėvai buvo žmonės gana gerai pasiturinti: kolionija gero lauko apie 70 margų. Pradėjęs eiti į mokslus jaunas Vincas pasirodė esąs geros galvos. Pertai buvo atiduotas į „kle-sas“ Senapilės, t. y. į gimnazi-ją. Kelintuose metuose pa-stojo jis į gimnaziją, tikrai nežinau, bet bene 1871 metuose; bent tikrai zinia, kad 1877 m. Birželio mėnesij pabaigė sze-szes klisas gimnazijos ir tą patį rudenį pastojo į Seinų rymo-katalikų Dvasiszka-Se-*) Per tai po savo rasztais jis dažnai pasiraszydavo „Vincas Kapsas“.

minariją, kur prabuvęs beveik dvejus mokslo metus pavasarij 1879 m. Gegužės mėnesyje atsiėmė savo popieras nuo re-genso, t. y. iszėjo isz seminari-jos; po vakacijai tuose pa-cziuose metuose vėl buvo pri-imtas į 7-tą klisą Senapilės gimnazijos. Gimnazijoi mo-kinosi jis gerai, tankiai buda-vo tarpe pirmutinių mokinti-nių ir apturėdavo pirmas dova-nas už mokslą. Gimnaziją bai-gęs 1881 metuose nuvažiavo į Varszavos universitetą ant filiologiyszko skyriaus, kurio klausė vos 1 metus, ir 1882 metuose perėjo ant medicinos, kurią pabaigė rudenyje 1889 metuose. Varszavoje bebunant 1885 metuose rudenyje buvo paimtas žandarų įka-lėjimą už prigulėjimą prie slaptos priesz valdzia einan-czios draugystės, sėdėjo tik apie 3 nedėlias; kitokios baus-mės nuo valdzios ne buvo, bet universitetas pasirodė baises-nis už paczią maskolių admi-nistraciją ir atstatė studentą V. Kudirką ant 2 metų nuo mokslo. Apart tokių baisyų atsitikimų su valdzia a. a. Ku-dirka bebudamas universitete turėjo daug vargo pakęsti, nes kartais ir duonos kėsnio pri-trukdavo jam. Tai vis jau tuomet paardė jojo silpną isz prigimimo sveikata, ir ypacz per žandarų visokius tyrinėjimus stud. Kudirka jau labai pasibaigusiu iszrodė. Prisi-metė kosulys, kartais ir su kraujais,—zodziu jau univer-sitete bebunant apsireiszė plauczių dziovos ženklai. Lai-kui bėgant liga tai pasimazin-davo, tai vėl labjaus pasirody-davo, ale jau neatstojo, iki ant galo pagalios visai neperkirtosilpno siulo gyvasties.

Pabaigęs medicinos mokslus daktaras V. Kudirka apsi-gyveno Szakių miestelyje, Naumieszcio pavietyj, Suv.gub., kaipo liuosai praktikuo-jantis gydytojas. Bet vos tik iki 1894 metų pasidarbavęs tu-

rėjo persikelti dėl silpnumo sveikatos į šiltesnes vietas — iszkeliavo rudenyjį į Krymą, kur atėinancią žiemą vėl buvo iszvažiavęs, ant vasaros kas syk pargrįždamas į Lietuvą. Žiemą 1897 metų perleido ant kranto Adrijatiszkų marių Abazijoje. Paskutinius gi pus trečius metus gyveno jau nuolatos Naumiestyje. Čia da reikia paminėti, kad vasarą 1895 metų Dr. V. Kudirka vėl buvo pakliuvęs į žandarų rankas. Mat buvo suimtas tuomet stud. Maskvos universiteto Liudviks Vaineikis ir pas jį atrasta du Kudirkos laiszkų. Jau dikečiai padusų tuomet ligonį Kudirką isz Ploščezių nuo Nemuno kranto žandarai nugabeno per dulkes ir duobes už 15 mylių į Kalvarijos kalėjimą. Ar tai ne menkai ligonini sveikatos suėdė? Bet žandarai turbūt bijodami, kad kaltininkas jiems kalėjime nenumirtų, už kelių dienų paleido jį, nors tyrinėjimas paskui da ne kartą kankino. Ant galo pagalios isz szios bylos iszėjo jis iszteisintas. Žandarai, matyt, tikrai tikėjosi, juog ir be to jų kaltininkas neužilgio turės užbaigt savo gyvenimą. Vienok Dr. V. Kudirka po tam da ketverius metus suvirszum gyveno ir dirbo.

Budą a. a. V. Kudirka turėjo szvelnų, taktiszką, linksmą, vienok rimtą ir labai tvirtą—nuo savo persitikrinimų, nuo aprinkto kelio, nuo prizadėjimų jis niekadods neatsisakydavo ir jau dikečiai budamas kuniszka apsilpnintu, vienok visados iszpildydavo, ką apsiimdavo.

Neiszpasakytai jis buvo prisiriszęs prie savo prigimtos žemės—Lietuvės. Nors nekartą turėjo progą gauti sziltą vietą Maskvoj, tačiau jam ne per mislį neperėjo noras atsiskirti nuo savo motinos Lietuvos, ir nei kareivis koksai tvirtai iszliko ant vietos iki

paskutiniam kvėpavimui.

Patsai labai pildydamas savo pareigą to paties reikalavdavo ir nuo kitų ir baisiai pykdavo ir net nekentė, gali sakyti, tokių lietuvių—renegatų—mandarinų (kaip jis vadindavo), kurie daug prizadėjo, paskui pamynę po kojų tuos įžadus prasiszalindavo nuo darbo ir dingdavo dėl Lietuvos.

Draugijai, susiejimuose, ant vakaruszkų ir ant kitokių pasilinksminimų a. a. V. Kudirka visados buvo mielas svečias, nės, iki sveikata tarnavo, jis mėgdavo ir mokėjo pasilinksmiti ir kitus palinksmitinti — puikiai žaidė ant skripkes ir violenczelės, smagiai szoko, gerai dainavo.

Ugio buvo vidutinio, veido smulkaus bet labai gražaus, barzda ir usai reti, nedideli; paskutiniaisiais metais sziek tiek prazilo ir ant kuno, buvo laibas, eisenos smagios, akių aiszkų.

Pinigų jis nerinko ir neturėjo; kiek susirinkdavo, tai iszleisdavo ant lietuviszkų dalykų ant knygų ir ant kitokių reikalų. Numirdamas jokių turtų nepaliko. Paskutiniuose metuose ant ligos patalo budamas ligonių gydymu neuzsiėmė ir gyveno draugų ir draugių szelpiamas, 1) tik isz dalies szį tą uzdirbdamas literatiszku darbu. Czionai reikia paminėti ponią Valeriją Kraszauckienę 2), kuri su dideliu pasiszventimu prižiurėjo ligonį daktarą V. Kudirką iki paskutiniai valandai jo gyvatis. A. a. Vincas buvo labai darbsztus. 3) Dirbdavo jis

1) Amerikos lietuviai Dr. V. Kudirką teipgi suszelpė apie su 200 rublių R.

2) Jai paszvestos V. K. eilios. „Valerija“, Varpe 1890 m. No. 10.

3) Dr. V. Kudirka raszė į „Vienybės“ redakcija dar 10 spalnio 1899 m. tarp kitko sz teip:

„Da vienas dalykas man rupi, o tai: kad galėčiau suspėti su „Juoda Zeme“—tur but da suspėsiu, norint giltinė gana arti suka aplinkui mane.“ Taigi raszė veik mirdamas.

labai nuosaikiai, nesiskubindamas nuo vieno darbo prie kito, kiekvieną žingsnį gerai apsvarstęs. Sekdavosi jam ir eilės ir proza rászyt ir muzikaliszki veikalai komponuoti. Atmintį gilią ir szviesų protą turėjo iki paskutinių dienų. —

Kada pradėjo užsiimti lietuviszkais dalykais, asz tikrai nežinau. Ar užsiėmė tuo budams gimnazijai ir seminarijose, man žinių truksta. Kaip pirmą jo spaudintą darbėlį, laikau eiles: „Kodėl žydai nevalgo kiaulienos“, kurios buvo patalpintos „Auszroje“ 1885 metų. Bet tikrą savo darbsztumą a. a. dras. V. K. parodė tik „Varpe“ ir isz dalies „Ukininke“ ir da kituose laikraszcziuose, kaip „Vienybės Lietuvininkų“, „Lietuvoje“ ir „Lietuvos Ukininkų kalendoriuose.“ „Varpe“ jisai visą savo duszją buvo padėjęs, jam jis dirbo, dėl jo gyveno. Gali sakyti, jis „Varpą“ ir sutvėrė, nės jam priguli didelė dalis garbės uzmanymo iszleisti „Varpą.“ Per visą 11 metų savo gyvenimo „Varpas“ turėjo mirusiam dre. V. K. tikrą draugą, nenuilstantį darbininką, ne kartą ir savo vadovą. Kas nori darbus a. a. Kudirkos pažinti, tegul skaito pirmucziausiai „Varpą“, nės jame yra visas V. Kudirka su savo idealais, norais viltimis, su savo kalba tai szvelnia—meilia, tai smarkia—kandžia, tai pagirianczia, tai iszjuokianczia.

A. a. Vincas puikiai pažino savo prigimtą kalbą—jos grynumu, miklumu, smagumu jis, gali sakyti, perėjo visus kitus lietuviszkus rasztininkus. Mokėjo jis gerai ir lietuviszką gramatiką. Jau paskutiniuose dienosose gyvenimo da jisai mislyjo apie sutaisymą ir iszleidimą „Varpo“ gramatikos.

Apart lietuviszkos kalbos V. K. gerai mokėjo lenkiszka maskoliszka, vokiszka; pranziszka ir lotyniszka knygas galejo skaityti mažai reika-

laudamas žodyno pagelbos.

Dabar paduosime suraszą veikalų dro V. Kudirkos. Turime iszauzsztos persergėt skaitytojus, kad tai ne viskas, kas iszėjo isz po plunksnos, czionai ras vietą, nės neturint po ranką visų NN. „Varpo“ ir „Ukininke“, sunku buvo viską susekti:

1. **Laisvos Valandos**, eilės: teip uzvadino jis surinkimą savo trumpesnių eilių; czionai surinktos 24 eilios, kurios buvo patalpintos „Varpe“, „Ukininke“ ir „Lietuvoje“.
2. **Lietuviszkos Kanklės, dainos 4 balsams sutaikintos**. Iir II dalis: tai yra dvi knygutės žmonių dainuojamų dainų.
3. **Pasakospagal Krylovą**: surinkimas 11 eiliuotų pasakų verstų dro. V. K.; isz pradzių jos dalimis spaudinosi „Uke“ ir „L. Ukininkų Kalendoriuose“, dabar gi iszleistos skyrium knygutėje.
4. **Virszininkai, margas paveikslėlis** paraszė Perkunas: czionai juokingai (bet teisingai) aprasztyti darbai Naumiesczio virszininko Kuskovo ir jo sėbrų; spaudinosi isz pradzių „Varpe“ paskui iszėjo skyrium knygutėje.
5. **Vilkai**: juokingai aprasztyti virszininkai Vilkaviszchio pavieta, patalpinta „Varpe“ 1898 m.
6. **Lietuviszko tilto atminimai**: V. p. 1896 m.
7. **Cenzuros klausimas** (ar tikrai pavadinau ne tvirtinu); juokingai aprasztytas zinomas žandarų virszininkas Vonsiacokoi (Podleckoi), buvo patalpintas „Varpe“ turbūt 97 metų.
8. **Tiesos eilės rasztyti**: atspaudinta „Var-

- pe“1898 m.
9. **Hiegiena**. Arbatakava ir tabakas „Varpe“ 1889 metų.
  10. **Alkogolis ir alkogolizmas**: V-pe 1895 m.
  11. **Keistutis**, tragedija 5 aktuose lenkiskai paraszė A. Asnyk: buvo atspaudinta „V-pe“ 1896 m. ir skyrium iszėjo kasztu „T. M. D.“
  12. **Narimantas** Didis Lietuvos kunig. tragedija 5 aktuose, lenkiskai paraszė Tekle Vroblevskienė; „V-pe“ 1897 m.
  13. **Mindaugis**, Lietuvos karalius, lenkiskai paraszė J. Hovackis, lietuviszkai iszvertė V. K. Naumiestyje 1898 m.
  14. **Orleano Mergelė**, tragedija Schillerio, iszvertė isz vokiszko Naumiestyje 18. IX, 97 m., iszėjo skyrium knygelėje kasztu „T. M. D.“
  15. **Vilius Tell**, drama. Schillerio, iszvertė isz vokiszko Naumiestyje 5. IV 98 m. spaudinosi „Vienybėje“ ir skyrium knygutėje.
  16. **Kainas**, misterija Byrono—„V-pe“ 1894 m.
  17. **Vėlinės**, dalis trecioji, paraszė A. Mickevyczius, vertė „Varpas“. (Pasveikinimui dienos 24 Gruozdio 1898 m.): tai yra vertimas III dalies Mickevycziaus „Dziady“, spaudinosi „Varpe“ 1899 m.
  18. **Vaidilos apysaka**, isz Konrado Vallenrodo Mickevycziaus, rankrasztis, iszversta 5. VI. 99 m.
  19. **Jurgis Durnelis**, lenkiskai paraszta apysaka Brolio,—V-pe 1890 m.
  20. **Pagieža**, teipo gi Brolio,—V-pe“ 1891 m.
  21. **Uzsimerkus**, isz Bellamy, V-pe 1892 m.
  22. **Rusvos Dulks**, lenkiskai paraszė Maria Rodzevicziutė, lietuviszka vertimo dalis priguli V. Kudirkai. „Varpe“ 1892 ir 1893 m.
  23. **Žvirbliai**, novelė A. Dygasinskio „Varpe“ 1897 m.
  24. **Isz tėvyniszkos dirvos**, toliaus pavadinta Tėvyniszki varpai ir ant galo—Tėvynės Varpai—talpinosi beveik kiekviename numeryje „Varpo“ ir apsvarstydavo yvairius klausimus Lietuvos gyvenimo.
  25. **Literatizskaperzvalga** su paraszu V. K., yvairiuose NN. Varpo.
  26. **Vaitiekus Smaiigas**, novelė, lenkiskai paraszė M. Baluckis, vertė V. K.—„Ukininke“ 1891.
  27. **Girtuoklis** lenkiskai paraszė Z. K. Z., vertė V. K. „Ukininke“ 1892 m.
  28. „Ukininke“ dajo plunksnai priguli: **Prakalba N. 1.** 1890 m. (Tai buvo pirmutinis numeris U-ko), **Liaukime bėgę į Ameriką** N. N. 4, 5, 6, 1890 m., **Žinios isz Lietuvos** N. 3, 1890. **Nuo Zapiszko** N. 9, 1890 m.
  29. „Varpe da szie straipsniai paraszti V. Kudirkos—Audiatur et altera pars N. 2, 1892, **Kovos bulių Ispanijoje**, N. 12—1889, **Tautystės pamatas pagal Nordau** N. 8,—1892., **Kalbos dalykai**—N. 4.—1898. **Politika** N. N. 1, 2, 3, 3—1889 m.
  30. **Rankrasztis su lenkiszkomis eilėmis** isz raszytomis nuo 1879 iki 1884 m. nespaudintas. **Muzikaliszki veikalai.**
  31. **Dukontredansai** lenkiskai uzvardinti, Varzavoi iszleisti, „z litewskich ludowych motywów“.
  32. **Varpelis**—valcas.
  33. **Dėdienė**—polka.
  34. **Sudiev**—Mazurka.
  35. **Lepunėlė**—polka—Mazurka.
  36. **Bum-Czik-Czik**—Mozuras.
  37. **Nemuno vilnys**—valcas.
  38. **Tańce Warszawaskie.**
  39. **Tautiszkas Hymnas** („Varpe“ N. 6, 1898).
  40. **Dainos su gaidomis** V-pe ir gi V. Kudirkos sutaisyta.
  41. **Sesėlės Lelijės**—valcas (rankrasztyje nespausta).
  42. **Rambinkalnio karalaitė**—polka (rankrasztis).
  43. **Meiluzė**—polka (rankrasztis).
  44. **Staccat**—polka (rankrasztis).
  45. **Vis-a-vis**—galopas (rankrasztis).
  46. **Wildold**—galop (rankrasztis).
- Tiek suradau a. a. daktaro V. Kudirkos veikalų. Prie to reik priminti, kad raszinėjo da jisai korespondencijas ir į lenkiszkus laikraszczius—„Głos“ ir „Kuryer Codzienny“, po pseudonimais—„Nemunas“,—„Szeszupski“, arba tiesiog „W. K.“
- Raszinėdamas į lietuviszkus laikraszczius pasiraszydavo: **Vincas Kapsas**, V. K., **V. Perkunas**, **Vincas**, **Hygienos Tarnas**, Q. D. ir K., po „Tėvynės Varpais“ visai nepasiraszydavo. *Vargėla.*
(Isz „Ukininko“)
- ### Politiszkos žinios
- Amerika.* Pietinėje dalyje salos Luzon, pilipiniečiai buvo pasirengę pakelti didesnius muszius, bėt neturėdami gana kanuolių turėjo pasitraukti nuo amerikonių kaip ir sziaurinėje dalyje. Amerikonai isz sziaurės traukia į pietus ir užima vietas isz naujo, kurias turėjo jau savo rankose ir apleido dėl stokos pajiegų. Amerikonams traukiant į pietus, pilipiniečiai vėl renkasi sziaurėje ir užima miestelius, kuriuos amerikonių apleido. Tokia budu amerikonių norėdami suvaldyti pilipiniečius, turės padauginti savo kariauną dar dvilinkai, kad visuose miesteliuose būtų atsakantis skaitlius kareivių, kurių neįstengtų pilipiniečiai pergalėti. Tai gi Amerikai prisieis laikyti daugiaus kariaunos Pilipinuose negu jos laikė Suvienytose Valstijose.
- Susimusimų atsitiko kas diena, kur pagal gen. Otis'o pranesimus amerikonių nedaug tapę užmuszta bei sužeista. Bet toms žinioms negalima tikėti, neesant patvirtinimų, kas jau ne kartą atsitiko, kur buvo pasigyrimai vietoje nuokriczių. Pas St. Thomas pilipiniečiai atmuszė tris sykius amerikonus atgal ir tik atėjus paszalpai, amerikonių pilipiniečius nustumė tolyn.
- Amerikos kongrese ir senatė eina ginčai apie suteikimą pilipiniečiams ir kubiečiams patvaldystės, kurie yra gana subrendusiais savimi valdytiesi pagal savo norą. Kongresas ir senatas nutartu suteikti laisvę, jeigu už ją atsi-rastu didesnė dalis balsų, o tada turėtų ir McKinley prisilenkti. Pilipiniečiai buvo atsiuntę savo pasiuntinius pas McKinley ant tarybų, bet McKinley jų nepriėmė. Jam geriaus patinka gozimas kraujo ir lupimas gyventojų, negu sandora.
- Amerikos kapitalistai valdzios partijos sudėjo sau per \$80,000 fondo dėl užmuszto gen. Lawtono, Pilipinuose, paczius ir vaikų. Senatas paskyrė teig gi po \$20,000 ant metų iszmokėti Lawtonienei, kuri dabar pastos milijonierka. Tu-

liems ir myris atnesza naudą.

Pietinė Afrika. Jeigu burai laikysis dar vieną mėnesį kaip iki sziolei, tai visa Anglijos miuisterija turės pasitraukti nuo vietų. Jau dabar publika vadina ministerius judosiais ir rakaliais, dėl kurių spekuliacijų turėjo pakilti nereikalinga karė, žudanti teip daug gyvaszių vien Anglijos pusėje, ką ir vėl padaugino muszis apgulime miesto Lady-smith, kur anglai vėl apturėjo skaudų smugį. Burai užsima nē varu paimti miestą ir sutraukę savo pajiegas arcziaus prie miesto, bombardavo isz visų pusių ir užmuszė 13 bei suzeide 27 apicierus, ir per 800 kareivių yra užmusztų ir suzeistų. Burų tame muszyje tapo užmuszta 26 ir 77 suzeisti. Tai gi ant vieno buru iszeina po 8 anglus. Nors burai szaunei anglų užmuszė, bet miesto dar nepaėmė. Gen. Bulleris girdėdams kanuolių ir szaudyklių szuvius neįstengė suteikti jokios pagalbos gen. White, ir tiktai prisiartino prie Tugela upės per 7 myles. Per upę Bulleris bijosi eiti, nes gal iszeit prascziaus negu pirmą sykį. Upė nuo didzių lytų yra labai patvinusi ir burams nedidelių pajiegų reik sargybai; jie sergsti vien tiltus.

Vėkarinėje dalyje tuom tarpu nieko svarbesnio neatsitiko apart susimšzių tiktai sargų. Angliszki genarolai Methuen, French ir Gatacre sėdi ant vietos ir nieko negal veikt priesz burus. Gen. Methuen, turėjo suteikti pagelbą miestui Kimberley, bet pats nesulaukęs pagelbos pateks į burų rankas, nes aplinkui jo kariauną burų pajiegos yra pasidauginę ant 30,000 po vadovyste gen. Cronje.

Apart nepasisekimų su burais, anglai susimšzė tarp savės tamsoje, kame per 100 anglų galą gavo. 3000 burų buvo per 5 myles nuo Estcourt

ant vieno kalno suėję, ką patyrę anglai, po vadovystą majoro Kitchnerio, nakezia apsupo kalną su 5000 kareivių ir tyla lipo vis augsztyn. Burai tą pajutę pasitraukė iszilgai kalno dar augszcziaus ir anglai isz abiejų szonų sulipę ant kalno, susitikę, mis'yo burus esant, pradėjo szaudytis ir durtuvais durtis nepazindami savės. Valdžia szitą atsitikimą buvo užslėpusi, bet patys kareiviai, dalyvavę toje muszoje, tą iszreiszke savo laiszkuose.

Jau nukeliavo į Kapstadtą ir gen. Roberts su Kitchneriu; ar juodviems seksis geriaus kaip pirmiems genarolams, nežine. Vienok juodu vadovystės ant karės lauko dar neuzėmė.

Anglai isz pradzių tikėjosi pergalesę burus su 35,000 kareivių, nes anie ir tiek turėję. Szian dien anglai turi net 125,000 kareivių ir burų nepergalėjo dar niekur. Pasidauginus anglų pajiegoms, pasidaugino ir burų pajiegos jau iki 100,000 bei 206 kanuolių. Burams vis pergaliat anglus, visi gyventojai angliszku valdybų jiems pritaria ir karjaunai tinkanti vyrai įstoja į burų eiles. Priegtam liuosnoriai isz visų szalių keliauja burams į pagelbą po zenklą „raudono kryziaus“, neva gelbėti ir liginti suzeistus ir tokiu budu Anglija jų negal sulaikyti. Isz Amerikos 1000 airių keliauja į pagelbą burams, o kad valdzia nesulaikytu, jie keliauja kaipo emigrantai į pietinę Apriką. Australija jau prisipazįsta padariusi klaidą siusdama savo kariauną priesz burus. Burams anglus sumuszant ir Australijai yra gera proga numest Anglijos jungą. Dabartinė karė isztuszino Anglijos kasą ir jau jieszko paskolės tiktai \$100,000,000.

Anglija yra nuzudzusi kareje su burais daugiaus kaip 9000 kareivių.

Paskiausios žinios pranesza, kad laukiamas didis muszis

vėl ant Tugela upės. Burai esą gerai apsiginklavę ir pasirenge varu paimti Ladysmith bei atmuszti Bullerio pajiegas. Jeigu pasisektu burams ir dabar anglus sumuszti, tai jau anglai turės trauktis isz pietinės Aprikos, nes nepergalės visų gyventojų, kurie vieszai stotu priesz anglus.

Dalis darbu.

Shamokin, Pa. 100 kalnakasių, lenkų, tapo atstatytų nuo darbo už palydėjimą vieno užmuszto draugo. Atstatytų daugelis prigulėjo prie kalnakasių unijos ir delto sustraikavo visi unijonistai ir kompanija psiēmė atstatytuosius atgal prie darbo, nes negirdėta dar niekur, kad už palydėjimą užmuszto draugo darbininko kompanija atstatytų nuo darbo!

Wilkes-Barre, Pa. New York'o kapitalistai kėtaczion pastatyti medvilnės iszdarbystės pabirką, vertybėje \$500,000, kuriame gaus darbą nuo 400 iki 1000 darbininkų.

Natrona, Pa. 300 darbininkų sustraikavo „Pennsylvania Salt Mfg. Co.“ reikalaudami pakėlimo algos ant 10%.

Youngstown, Ohio Gelezies liejinyzioje dėl pudlerių tapo pakeltos algos ant 25%. Dabar darbininkai gaus algas kaip 1879 m.

Brandford, Conn. Czion sustraikavo Yale & Towne Lock Co. darbininkai ant kurių vietos kompanija priēmė kelioliką lenkų.

Cleveland, Ohio. Gelzkelio kompanija Lake Shore pakėlė dėl 200 inžinierių algas, kurie dabar gaus po \$3,80ct. ant dienos.

Seranton, Pa. Praėjusę sanvaitę buvo czion Lac kavannos ir Luzernės pavietų kalnakasių konvencija, kur nutarė straikuoti, jeigu kompanijos neiszpildys darbininkų

reikalavimo iki 18 Sausio.

Chicago, Ill. Darbininkai fortepijonų pabirkuose sutvėrė uniją ko kompanijos nepripazino ir darbininkai sustraikavo. Straikieriai nēis dirbti, kur bus darbininkų neunijonistų. Straikieriai gaus paszalpą isz „American Federation of Labor“ kasos.

Macanaqua, Pa. Nuo 8 metų nedirbusios kasyklos pradėjo dirbti. Darbininkai atvykę isz kitur, greit gaus darbą, nes czion nēra jų užtektinai.

Racine, Wis. Gelezies liejinyzioje Lakeside Malleable Iron Co. sustraikavo 40 formų taisytojų už nepakėlimą algos kaip buvo sutarta.

Pittsburg, Pa. 500 peczkurių ir jurininkų sustraikavo ant Monongahela upės reikalaudami pakėlimo \$5,00 algos ant mėnesio, ką kompanijos atmetė.

Cleveland, Ohio. Darbininkai „American Steel & Wire Co.“ sustraikavo, kadangi kompanija paskirtamē laike nedavė atsakymo ar pakels algas.

Louisville, Ky 600 strytkarių darbininkų sustraikavo reikalaudami pakėlimo algos ir kad jiems būtų laisvė pirktis uniformos drabužius kur jie noro ne nuo kompanijos imti.

Isz lietuviszku dirvu Amerikoje

Boston, Mass. Gruodzio 31 dieną 1899 m. susitvėrė nauja Lietuviszka, Literatiszka Draugystė po vardu „Simono Daukanto“. Ant pradzios draugų prisiraszė 13, isz szių vietų:

- South Boston, Mass.
1. J. K. Jaruszevicius
  2. D. Volkunas
  3. J. Rupszaitis
  4. P. Mikalauckas
  5. V. Gumauckas
  6. D. Sargunas
- Cambridge, Mass.
7. Raulynaitis

- Somerville, Mass.
8. J. Žvairaitis
Hyde Park, Mass.
9. Pr. Mockeviczia
Lawrence, Mass.
10. V. M. Sabonis
Nashua, N. H.
11. A. Ramanauckas
Brockton, Mass.
12. V. Petkunas
13. M. Stipinis
- Virszininkais tapo iszrinkti:
Prezidentu—Pr. Mockeviczius
Rasztininku—V. Petkunas
Kasierium—J. Žvairaitis
- Uzveizdoms } J. Raulynaitis
                  } J. Jaruszevicius
- Musų Literatizkos Draugystės įstatatai ir mieris:
1. Įstojimo mokestis \$1,00 sziuom laik.
2. Draugai nemoka mensesinės.
3. Draugai negauna jokios pagalbos ligoi nei mirus isz draugystės kasos.
4. Draugai turi buti tikri lietuviai, tėvynainiai ir darbus ant liet. tautizkos dirvos be skirtumo tikybos bei nuomonų.
5. Draugai privalo parengti prakalbas, balius bei nupirkus kokį daiktą iszleisti ant laimėjimo ir uzdirbtus pinigus padėti į draugystės kasą.
6. Pinigai turi buti sunaudoti vien ant tautizkų reikalų.
7. Pinigai netur buti pas draugus bet pas kasierių, kuris uzstatys \$100,00 kaucijos ir reikale, per daugumos nutarimą kauciją padidins.
8. Mėnesinius susirinkimus draugai atliks per laiszkus susiraszinedami. Ant pusmetinių bei metinių susirinkimų privalo suvaziuot į paskirtą vietą savo kasztais.
9. Draugystė prisidės su kasztais prie iszleidimo kokios mokslizkos knygos bei senovės liekanų lietuvizkų rasztų; tik draugystė reikalauja, iszleidus knygą, kad būtų paisyzkinta draugystės prisidėjimas, kiek ir kaip.
10. Virszininkai renkasi ant

pusės meto. Sanariai neatliekanti savo priderysczių ir draugystės uzdetų pareigų, isztyrus, bus iszbraukti isz knygų.

11. Komitetas negal pinigus iszmokėti be didesnės dalies pritarianczių balsų.

Komitetas renkasi per balsavimą.

12. Draugai neturi tiesos viens kitą niekinti, jeigu nėra perzengę įstatymų.

13. Visi draugai turi lygias tiesas.

14. Vietinis draugas, kurbutų prakalbos arba balius, privalo parupinti vietą bei duot žinę komitetui apie paskirtą dieną, vietą ir laiką. Pardavęs tikietus, pinigus turi nusiust kasieriui, o atlikusius (tikietus) prezidentui.

15. Draugai netur varinėti jokių piktumų laike susirinkimo. Tą darantis bus nubausztas pagal draugystės nusprendimą.

16. Susirinkimus pradeda ir uzbaigia virszininkas. Norinti ką uzmanyti dėl draugystės labo, turi pirma gauti daleidimą nuo prezidento.

17. Virszininkai kas mėnuo iszduos teisingas rokundas; nepadaranti to, taps nuo urėdo paszalinti.

Taigi kaip matote, broliai ir sesers, isz musų draugystės įstatymų, jog mes draugai szios literatizkos draugystės nenorim jokio uzmokesnio už savo trusą dėlei tautystės pakėlimo, bet stengiamės savo darbais suszelpt musų tautiecius, kurie stengiasi iszleisti mokslizkas knygas bei senovizkas o neatspaustas, kurių iki sziol niekas dar nesirupino suszelpt o kurie stengiasi praplatinti apszvietą bei suvest į pažintį placziaus su lietuvystės idėjoms, lyg kad anie būtų ant to pasamdyti su gausia alga. Už taigi mes supratę didelį vargą musų sziaudieninių tautizkų keliavedzių, kurie anie apleistą lietuvizką dirvą su

pasiszventimu, karszta meile ir energija, gaivindami tautizką supratimą tarpe savo brolių, mes, draugai, Literatizkos Draugystės, stengsimės szelpt iszleistojus virszui minėtų knygų su virszu minėtais uzdarbiais, ir pasitikime, kad geri tautieciai rems mus tokiuose uzmanymuose. Lietuvystės iszgamoms gal nepatiks musų draugystė, bet mes ant to neveizėsime, bet dirbsime, kiek musų spekos pajiegs, nes musų szirdise dega tėvynizka meilė dėl atgaivinimo lietuvizkos dvasės, ką laikome už uzmokestį, kas yra tukstant kartų brangesniu už viską. Dėlto nebutų pro szali kad, ir kitose valstijose susitvertu panaszios draugystės, nes vietos ir darbo yra uztektinai, tik tautizkų darbininkų per mažai.

Uzmanytoju szios draugystės yra kun. A. Milukas su sukviestoju pirmo seimo p. J. K. Jaruszeviciuzim. Seimas atsi buvo 318 Broadway, S. Boston, Mass.

Seimo rasztininkas
V. M. Sabonis.
Lawrence, Mass.

Nuo redakcijos. Tokios draugystės, szelpiancziuos iszleidimą mokslizkų rasztų yra mumis reikalingiausios. Bet tokių tvėrimas į szakų szakas nėra naudingas, nes iszsklado ir tas paczias silpnas pajiegas. Vienatiniu mieriu yra szelpti ir iszleisti mokslizkos vertės rasztus „Tėvynės Mylėtojų Draugystės“ ir visiems lietuviams be skirtumo verta prie jos prigulėti. Tik visiems susidėjus, suvienytoms pajiegoms, bus galima atlikt tokius darbus, kurių szaka skyriumi niekad os neatliks arba su labai didele sunkenybe.

Union City, Conn. Gruodžio 17 dieną 1899 m. buvo susirinkimas Szv. Jurgio draugystės, po kurio tapo laikytas

kāipo ir vieszas susirinkimas su visokiais uzmanymais ir apszvarstymais. Jonas Pruselaitis uzmanė, kad Szv. Jurgio draugystė prigulėtu prie „Susivienyimo“ ir iszaiszkino prigulėjimo naudą. Jonas Beckeris teipgi nurodė naudą prigulėjimo prie Susiv. o to nenorint, tai kad susivienytų bent draugystės, isz ko turėtų naudą draugystės ir draugai. Ant tų uzmanymų tuli pradėjo ružytis sakydami, kad jiems nereik jokių susivienyimų nei prie jų prigulėjimo, kad turėjo but jiems net sustabdomas balsas. P. J. Pruselaitis toliaus aiszkino, kad vienam mieste musų ne tėviszkė ir greitai vienas ar kitas netekęs darbo keliauja į kitą miestą, toli, kad prie vietinės draugystės negal prigulėti dėlei atokumo ir kartais kitas apsimetęs sergancziu, prisiunczia savo daktarizką paliudijimą kad teip ir teip ilgai sirgęs ir draugystė turi jam iszmokėti. O kad toks sirgo, kas gal žinoti, nes siųsti pasiuntinį už 100 ar 50 mylių negalima, ir tankiai toki ligoniai serga isz girtybės arba musztynių ir gavę nuo daktaro paliudijimą skriaudzia visą draugystę, kas neatsitiktų susivienyjus, nes draugas iszkeliavęs į kitą miestą turėtų prigulėti prie vietinės draugystės, kuri tokį priveizētu. Per susivienyimą draugysczių arba prigulėjimą prie Susiv., draugas iszkeliavdams į kitą vietą gautų nuo vietinės draugystės paliudijimą ir prigulėtu prie tenaitinės draugystės kaip pilnas draugas ir tokiu budu nebutų prigavysczių, kaip dabar kad atsitinka. Ant szitų zodzių pakilo didelis ermyderis ir riksmas. Girdi, yra daug draugysczių nekatalikizkų, prie kurių priguli katalikai ir liuteroniai, ir per tokius susivienyimus turėtumėm mes priimti nekataliką, kuris neatliks velykinės ir tokiam numirus

turėtumem palydėti! Ne! teip negal but! Mus draugystė yra katalikiszka ir tik katalikai gali prie jos prigulėti!

Mą rodos toks atnagonizmas gali vieszėti tiktai tarp tamsiausių žmonių. Jug ir Kristus liepia mylėti artymą kaipo pats save. Taigi mums nereik veizėti ke-no kokios yra tikėjimiskos nuomonės ar pažvalgos, bet turi mums užtekti, kad yra žmogus, lietuvis. Tikėjimiszki reikalai yra kiekvieno privatiszki ir niekas neturi tiesos į juos kisztis. Nieko nesakyčiau jeigu būtų draugystės vien meldimosi; į tokias tai gal prigulėti tik vientikiai. Bet į pagelbines gal prigulėti visi lietuviai be skirtumo ir turi laikytis kaipo broliai, isz vien rupintis apie savo abelną gerovę. Kol mus skirstys tikėjimiskos pažvalgos, tol mes nesusivienysim ir nepakilsim augsztyn nei tautiszka nei ekonomiszka. Jeigu visos draugystės paszalintu isz savo įstatų tais kliutis, kurios neduoda mums susivienyti, tada galėtumem visi lygiai prigulėti prie Susiv. arba susivienyti draugystėms. Ant nepatiki-mo kunigams, neprivalome dėti jokios svarbos, nes abelnai jie negeidžia mums laisvės nei gerovės.

Galiausiai tapo atidėta tas nusprendimas ant metinio susirinkimo, 21 Sausio, 1900 m.
Sas V. B.

Shenandoah, Pa. Gruodžio 17 dieną 1899 m. buvo tautiszkas darbininkiszkas susirinkimas; tiktai stebėtina, kad isz tokios didelės lietuviszkos kolonijos vos keletas susirinko o isz moterų tai nei vienos ne buvo, ant tokio gražaus ir garbingo susirinkimo.

Susirinkimą atidarė V. Balczianas ir isz kalbėtojų tapo perstatytas Jurgis Kazakevicius, kuris kalbėjo apie mūsų lietuvių nupuolimą, paaiszki-
no priezastis nupuolimo, ir

kaip mes galėtume isz to atsikelti. Teipgi nurodė, kaip dauguma mūsų brolių baidosi skaitymo gerų knygų bei laikraszezių o vien tik girtauja, peszasi ir kitokius ne szvankius pasielgimus provija, o ant prablaivymo savo proto, ant pagerinimo buvio visai ne atkreipia atydos. Ant pabaigos kalbėtojas nurodė, kad mums, lietuviams, nėra kitokio kelio, kaip tik mokslas ir apsiszvietimas, tai tik tada, kada mes pasieksim tą, ko mes szian-dien ne turime, galėsime susilyginti su kitoms apszvietoms tautoms. O tą viską galime pasiekti per mokslą, mokslą gi galime įgyti skaitydami geras knygas ir laikraszezius.

Paskui kalbėjo p. Medelis apie darbininkiszką klausimą ir nurodė apie sziandienius vargus darbininkų ir visokias priespaudas, kurios sziandien darbininką kankina ir didžiausius vargus gimdo. Toliaus kalbėtojas aiszkinė, kad tuos visus vargus galima nusikratyti per apsiszvietimą, per skaitymą knygų bei laikraszezių. Niekas vargszą darbininką ne iszgelbės nuo kapitalistiszko prispaudimo, nė jokios unijos, nė straikai o tik vien viena Social-darbo partija. Kada darbininkai gerai supras savo gadėjimą ir glausis burišiais prie minėtos partijos, laike balsavimų atiduos savo balsus už savuosius, o ne už skriaudikus, tarnus kapitalo, tai tada be abejonės iszkovos savo tiesas ir pagerins savo buvį.

Paskui buvo renkamos aukos nuo susirinkusių draugų ant Paryžinės parodos, ir tapo surinkta \$3,00.

Paskiaus kalbėjo V. Balczianas apie lietuvių padėjimą mūsų tėvynėje Lietuvoj, kaip mūsų broliai, kurie trokszta dvasiszko peno, mylėdami savo tėvynę ir podraug lietuvisz-tę, trokszta pasiskaityt savo prigimtoi kalboi kokią knyge-

lę bei laikrasztelį ir kaip juos už tai persėkioja meszkoriszka žandarmerija, arsziau negu kokius plėszikus arba žmogūdžius, o kurį sugriebia į savo nagus tai iszguja į gilumą meszkorijos bei Siberiją, ne skiriant lyties nei luomos, vyrus, moteris, kunigus ir intelegentus, ir kaip jie esti kankinami nuo sziaurės meszkino despotiszkos valdžios Delto mieli broliai! mes esame valnesnei szalyje, kur mus ne gali pasiekti nei sziaurės meszkinas nei jo žandarai, dėlto mes czion gyvendami szelpkime kaip galėdami lietuvisz-tę ir isztremtuosius už ją kas kuom isz galėdami.

P. Raiso, kalbėjo apie mūsų brolių nesupratimą ir nepazinimą vienybės laike rinkimo urėdninkų ir kaip savo balsus atiduodame ne už savo prietelius, bet už neprietelius, ir kuris daugiau duoda alaus, degtinės arba supuvusių cigarų, tas yra geresnis.

Ant kalbos p. Raisa, su patvirtinimu kalbėjo p. J. Valentinavicius apie lietuvių nesupratimą ir nevienybę laike balsavimo, kaip save duodasi isznaudoti svetimtaucziams par duodami savo balsą ir tuomi užsitraukdami ant savęs ne laimę ir po draugiai ant visų.

A. Audiejaitis.

Delray, Mich. Mes vietiniai lietuviai sutvėrėme draugystę po vardu „Dr. Jónp Szliupo“ kaipo pirmojo platinatojo lietuvisz-tės tarp Amerikos lietuvių. Draugystės mieris yra: 1) Platinti apszvietimą įrengiant knygynus. 2) Nemokanczius mokinti skaityt ir raszyt, bei laikyti prakalbas, kad iszaiszkinti nesuprantantiems visokius daiktus. 3) Į mūsų draugystę gali prigulėti koznas vienas be skirtumo, vyrai ir moters, neveizint ant tikėjimiszkių nuomonių, gaivinant lietuvisz-tės dvasę. Virszininkais tapo iszrinkti:

M. Mockus—pirmsedziu,
K. Gedeminas—rasztininku,
A. Savickas—kasierium,
S. Urbanta } Užveizėtojai
J. Kareviczia } knygyno.

Teipogi užpraszone visus lietuvisz-tę ir iszleistojus lietuviszkių rasztų paaukauti mūsų jaunutei draugystei po kiek iszsigalint knygų, prisiuncziant ant szio adreso:

K. Gedeminas,
P. O. Delray, Mich.

Glen Lyon, Pa. Vietinė Susivienijimo kuopa atlaike susirinkimą 31 d. Gruodžio 1899 m. kur tapo perskaityta ir apszvarstyta 14to seimo nutarimai. Kuopos pirmėdis, p. Anskis, perskaitė isz „Tėvynės“ protokola, isz ko pasidarė truckszmas. Tuli draugai pasirizo atsitraukti isz Susiv. ir tik per didelį aiszkini-mą p. Anskio susilaikė, kuris rodyjo laikytis ir dirbti, kad Susiv. iszkrypimus atitaisyti. Didziause neapkanta buvo ant kunigų, kurie, pagal daugelio supratimą, skverbesi per nevalę į Centr. Susiv. Komitetą ir paskui Susiv. varto kaip rankovę. Nespėjam apszpazinti su vienais mieriais, tai jau kartojami nauji. Pagal mūsų kuopos tulų sanarių supratimą, kunigai su visu neturėtų buti renkami į Centr. Susiv. Komitetą ir ne teip greitai suteikiamos jiems „garbės sanarystės“. Ant seimo sprendė apie viską, daug visko užmanė, bet apie stovi kasos ty-la, kaip ir 1898 m.?

Ant to pat susirinkimo buvo mislis uždėti kuopos skaitinyezią isz tų pinigų, kurie susirinko isz penktukų, kuriuos mokame kas 3 mėnesiai. Bet pasidarins emyderiui, likosi atidėta ant toliaus. Teipgi nutarta pasiust parodos kasieriui paskirtą auką isz kuopos kasos \$8, 25 ct.

Kuopos sekr.
P. Sarpalius.

Reikalai

„Tėvynės Myl. Draugystės“

Lost Creek, Pa. Vietinė T. M. D. kuopa per susirinkimą 7 Sausio pripažino už naudingą susidėjimą su „Ukininko“ redakcija. Bet neturint dar jokios žinios nuo „Ukin.“ redakcijos, mes nieko negalime nuspręst ant kokių sanlygų galėtumėm sudėti.

Ant centralizsko T. M. D. prezidento duodame balsą už savo draugą M. Bridicką. Musų kuopos susirinkimai atsisibus kartą kas 3 mėnesiai.

Musų kuopa nutarė, kad T. M. D. išleistas knygas gal gaut tik tais, kurios tame mete tapo išleistos, kuriame prisiraszė draugas.

Knygiaus mes nerenkam, nes jis jau išrinktas ir visos knygos pas jį yra nusiustos.

Rinkimuose central. virszininkų turi buti šziokia tokia tvarka, kad teip ilgai viskas nesitęstu. Isz szalies žiurinti sako, kad mes neturime jokio rimtumo tame darbe.

Kuopos raszt.

Waterbury, Conn. T. M. D. kuopa ant susirinkimo 30 d. Gruodžio 1899 ant centralizsko prezidento balsavo ant p. M. Bridicko isz Lost Creek ir knygiaus p. N. Olszinsko isz Cleveland, Ohio.

Apie susidėjimą su „Ukininku“ nutarta palaukt atsakymo isz „Ukininko“ redakcijos.

Kad kuopos laikytu susirinkimus kartą ant 3 menesių.

Musų kuopa nutarė parengti puotą (balių) ant subatos 24 Vasario 1900. Vyrams įeiga 50 ct., moterims 25 ct. Ant puotos susirinkusiems viskas dovanai. Vardan kuopos

M. J. Damijonaitis.

Delray, Mich. Czionais susitverė „Tėvynės Mylėtojų Draugystės“ kuopa ir prisira-

szė 10 draugų.

K. Gedeminas, raszt.

Spring Valley, Ill. Gruodžio 15 dieną 1899 m. musų kuopa turėjo susirinkimą, ant kurio tapo isz dalinta draugams knygelės „Lenkai ir Lietuviai“, isz kurios draugai labai nusidžiaugė. Ant susirinkimo nebuvo daug susirinkė, nes didesnė dalis springvaliečių T. M. D. ir jos darbus laiko už bedieviszkus. Prie kuopos prisiraszė 10 naujų draugų. Ant prezidento balsuojam už p. M. Bridicką. Naujas draugas užsimokėjęs 60 ct. turi gaut visas 3 knygelės—tegul tik skaito.

Ant galo atsiszaukiame į visus brolius lietuvius, ragindami prisiraszėti prie „Tėvynės Mylėtojų Draugystės“, kurios mieris yra vienu isz prakilniausių ir kiekvienas lietuvis ir lietuvaitė turi sau garbę skaityti prie jos prigulint. Kada draugystė sustiprės, daugeliui tukstanczių lietuvių prigulint, tada rinksime vaisius džiaugsmo, kad mes nuveikėm ir veikiam darbą prakilnų apsiszviessdami patys ir suteikdami apszvietimą musų broliams tėvynėje. Ant prieszų neturime nei atydos atkreipti bet dirbt, agituoti, lyg kad jų nei nebutų. Teip dirbdami atsieksime savo mierį.

M. Bendorius, raszt.

Minersville, Pa. Pamatęs užmanymą T. M. D. susidėti su „Ukininku“ dėl atsieksimo didesnės naudos, norėjau ir asz įstoti eilėna draugystės, bet pasirodė, kad vietinėje kuopoje nėra jokios tvarkos, buknet esanti pairisi.

Teip ar kiteip esant, negaliu tvirtinti, bet nuo daugelio girdejau norą prisiraszėti prie T. M. D. kuopos ir dėlto melszčiau senųjų kuopos draugų suszaukt susirinkimą ir viską atvest į tvarką, o tuom labiau, kad visose szalise Suv. Valsti-

ju lietuviai tveria kuopas ir dirba, o mes buvę pirmaisiais duotumėms nuo anųjų prisilenkt, kaip tai iszveizėti?

P. J. Stakneviczia.

Westville, Ill., prie naujai susitverusios „T. M. Dr.“ kuopos prisiraszė:

595 J. Skinderis	-60
596 V. S. Kreivenas	-60
597 P. Jesulaitis	-25
598 A. Žibutis	-60
599 P. Maurica	-35
600 P. Karalaitis	-10
601 J. Moreika	-60
602 K. Masiulis	-25
603 F. Pesis	-60
604 V. Skinderis	-60
605 J. Szuliauckas	-60
606 K. Naujokaitis	-10
607 V. Jesaitis	-60
608 Ig. Szukis	-20
609 Aug. Miglinas	-60
610 J. Szliuzas	-60
611 J. Dailydė	-60
612 And. Jesaitis	-60
613 Ed. Zanevskis	-60
614 J. Norkus	-25
J. Uzdavinis (metinę)	-60
M. Dervinis	-60
J. Kirveleviczia	-60
Viso	\$10,80

So. Boston, Mass. prisiraszė:

615 J. Žvairaitis	-60
616 J. Klimarauckas	-60
617 J. Venys	-60
618 A. Vartaviczia	-30
619 M. Korinas	-60
620 P. Korzin	-60
621 J. Rupszaitis	-30
622 J. Venys	-60
623 B. Daugenas	-60
624 A. Juszkauskas	-60
625 J. Jakimaviczia	-30
626 A. Žiminckas	-30
627 U. Rupszaicziutė	-15
628 J. Petrikas	-15
629 P. Gruviszkis	-25
630 P. Kurtinaitis	-60
631 Mik. Venys	-60
632 P. Czaplikis	-60
633 J. Adomaviczia	-15
Damokėjo metinę:	
T. Kubilskis	-30
M. Alanskas	-30
J. Jeruszeviczia	-30

M. Zoba	-30
K. Lapinskas	-45
F. Vizgirda	-30
J. Padolskis	-25
M. Mészlis	-30
M. Strimeikis	-15
M. Mockapetris	-30
J. Andrejauskiutė	-30
J. Raulinaitis	-30
J. Tamulionas	-30

Viso 12,35

Waterbury, Conn. prisiraszė:

634 Sim. Radziunas	-60
635 Vin. Zubrickas	-60
636 Jon. Priseviczia	-30
637 Sel. Priseviczia	-60
Damokėjo metinę:	
V. Pautienius	-60
P. B. Ynca	-75
J. Penikas	-60
J. S. Jeszinskas	-60
J. R. Miknaitis	-60
K. Kukaitis	-45
Kun. P. Saurusaitis	-60
J. Tareila	-60
J. Zubrickas	-60
V. Segeviczia	-60
Viso	\$8,10

Gilberton, Pa. prisiraszė:

638 Kaz. Peteris	-60
Damokėjo metinę:	
T. Vilkaitis	-30
A. Paplauckas	-30
J. Lukoszeviczius	-30
O. Leszkauckienė	-15
V. Bigelis	-20
V. Bigelienė	-15
V. Bigelis	-15
Viso	\$2,15

Wilkes Barre, Pa. prisiraszė:

639 Dom. Valentukonis	-60
640 J. Bazilius	-30
641 J. Aleksaitis	-60
Viso	\$1,50
R. Gaubas, Traverse	
City, Mich.	\$1,20
M. J. Damijonaitis.	
centr. sekret.	

Stovis kasos

„T. M. D.“

I s z m o k e j i m a i .
Pittstono kuopos czekio
sukolektavimas -10

Spauda laiszkų ir kopertų Centralizkam komitetui \$3,20
Nusiuntimas jų expresu 1,20
Peczetis T. M. Dtės. 9,25
Už išsiuntinėjimą pacztu sanariams knygos „Lenkai ir Lietuviai“ ir už laiszkus į Dr tės kuopas 4,61

Viso iszmokėta \$18,26
Į p l a u k i m a i .
Pagal „Vienybės“ 48 num. 1899 m. buvo kasoje \$201,01

Į m o k ė j o :
Pittston, Pa. kuopa \$7,80
Northampton, Mass. „ 1,20
Lawrence, Mass. „ 15,30
Lost Crek, Pa. „ 9,35
Plymouth, Pa. „ 13,25
Scranton, Pa. „ 7,20
Wilkes-Barre, Pa. „ 4,70
Chicago, Ill. „ 3,70
J. Aleksandraviczia, Chicago, Ill. 60
Gilberton, Pa. kuopa 8,75
Jersey City, N. J. „ 1,25
Mahanoy City, Pa. „ 4,55
Westville Ill. „ 10,80
So. Boston, Mas. „ 12,35
R. Gaubas, Traverse City, Mich. 1,20

Už 100 egz. knygelių „Lenkai ir Lietuviai“ A. Olszewskis 7,00

Sykiu 310,01

Izmokėta 18,26

Lieka kasoje \$291,75
A. Olszewskis.

Isz visur.

Londono arcivyskupas užsakė ant 14 dienos Sausio visiems Anglijos katalikams melstis, kad Dievas padėtų pergalėti burus.

Stetine, Vokietijai, tapo nuleistas į vandenį laivas „Deutschland“, prigulintis Hamburg-American Line kompanijai, kuris perplauks didmarį laike 5-6 dienų. Tasai laivas sveria 17,000 tonų, spēkos turi 35,000 arklių, ilgio 686½ pėdos, pločio 67½ pėdos, gylis 44 pėdas.

Pietinėje Vokietijai papludopės Neckar ir Main, kur prigėrė keliolika žmonių.

Londono tapo pakarta prancuzė Louise Masset už nužudymą savo 3 metų vaiko. Ji norėjo apsivesti, o sunelis tapo perszkada dėlko jį nužudė ir pati paskui galą gavo ant kartuvių.

Czekijai, artymais Neuhaus, 13 vaikų eidami į mokyklą, įėjo į pusnyną ir suszalo.

Miestelyje Nachod, czekijai, nežine kur dingo krikščionė tarnaitė, buvusi pas žydą Em. Kohn. Kaip tik gandas pasklido, krikščionys susirinkę pradėjo žydus muszti už papjovimą merginos. Policija vos įstengė įnirszusius nuraminti.

Tarnopolyje, Galicijai, tapo suaresztavotas žydas Barnet Grinberg, kuris net nuo 9 metų užsiiminėjo prekystę merginų į visas szalis. Grinberg'as gyveno Seattle, Wash. ir nukeliavo į Galiciją naujo žmogiszko tavoro parsigabenti.

Indijose, mieste Bombay, vėl siauczia maras; per dieną numirsza į 75 ypatas.

Italijai, karės ministeris, Mirri, tapo paszalintas nuo urėdo už prigulėjimą prie gaujos plėszikų.

Artymais Bruessel, Belgijai, iszlėkė trukis isz rėlių kur tapo suzeista daug žmonių.

Italijai, tarp Romos ir Civita, ant linijos Brindisi-Calais, greittrukis iszlėkė isz rėlių, kur teip gi tapo suzeista daugelis žmonių.

Saksonijai, draugystės padavė peticiją szalies seimui reikalaudamos panaikinimo įstatymo, užginancio po pusnackzio szokt nedėldieneis. Seimas peticiją atmetė ir užgynė net privatiszkus pasilinksmirimus po pusnackzio.

Hamburge, policija pagavo perkupczių „gyvojo tavoro“ Impresorio Beith isz Leipceigo, kuris buvo atgabėnęs 8 merginas dėl iszsiuntimo į Buenos Aires. Beith'as vazinėjo po Maskoliją, Galiciją ir Kroaciją kuriam agentai turėjo suradę jaunų, tarp 14-17 metų, grazių merginų, kurias jis paskui po 1000 markių parduodavo.

Dr. Schenk, kurį atstatė nuo profesoriaus urėdo prie Vienos universitėto, ant užkvietimo amerikonszkų „biznie rių“, atkaks į Ameriką ir su prakalbcms platins savo teoriją apie paskyrimą lyties pirm užgimimo.

Prancuzijai, ant užmaumo socialisto Breton, tapo nmetas muitas nuo atvezamų anglių bei gelezies, ką gal už pigesnę prekę ir neturtėliai nusipirkti.

Siberiszkas gelžkelis reikalauja dar 50 milijonų rublių užbaigimui. Kad pasipelnyti, kontraktieriai sudėjo prastas rėles, tiltus ir nenukasė kalnų nei iszpylė klonių, bile atliktas darbas ir užmokėti pinigai. Ant gatavo kelio trukiai eina labai pamazu, kad nesuardytu kelio ir nenusiverstu.

Astrachaniaus gubernijai užsidėjo nauja sekta 1896 m. kurios iszpažintojai tiki į artymą pabaigą svieto. Valdžia norėdama tą sektą isznaikinti, jos karsztuosius iszpažintojus ant apsigyvenimo atvarė į Lenkiją.

Charlottenburge dantistas taisė dantis 18 metų merginai, kurią pabucziavo. Mergina apskundė už tai daktarą ir tasai gavo 3 sanvaites kalėjimo.

Isz San Francisco vyras ir moteriszke Molley buvo pėsti iszėję aplinkui svieta. Dabar Saksonijai juodu, dėl daugybės sniego pavaziavo rogėms ir dar gelžkeliu nekiek.

Atsakymai.

J. Zubrickui, Waterbury, Conn. Užtenkantį atsakymą davė „Lietuvos“ redakcija p. Pruselaicziui. Delto Tamistos atsakymas nepatils.

V. V. Shenandoah, Pa. Delko Tamista nepadėjai savo pravardės nei adreso? Tiesa, mes nesiuncziamo Lenkų knygynui į Rappersvillį savo iszleidimų, bet užtai siuncziamo į Tautiszka Knygyną Paryziuje, bei Britiszka Muzėjų Londone, kuriuos teip gi aplanko daugybė tukstanczių žmonių bei istorikų.

Susirinkimas.

Chicago, Ill. Įkurta 17 d. Gruodzio 1899 m. Lietuviszka Polytiszka Darbininkų Draugystė iki sziol neįstengė dar užlaikyti dalykų reikaluose vidurinės savo organizacijos, beko jokia agitacijiszka veikmė nėra galima. Todėl, kad dalykus prigulincziaz ant kojų pastatyti, visi draugai, ant pirmojo susirinkimo draugystė isiraszė, teiks isz NEDĖLIOJE, 21 SAUSIO, 2:30 po pietų, susirinkti į K. Liaudanskio svetainę, 3301 S. Morgan ul. Komitetas.

!!Gyvi Pavėikslai!!

Isz Istorijos Seno Testamento ir Kančios (mukos) Vieszpaties musu Jezaus Christaus bus perstatomi ant naudos Plymoutho Lietuviszkos Parapijos ant Skating Ring Hales Plymouth Pa. dieną 19 Sausio 1900 m. t. y. Petnyczioj, visi yra maloniai užpraszdami.

Kn. J. Žilinskas.

IDĖJA ANT MĖSZLYNO.

(Apysaka mūsų dienų).
Aukauja broliams Lietuviams
M u s e .

(Tąsa.)

Tai-gi, Szapas pradėjo mokinti pana Luciją lietuviszkos kalbos. Jau dabartės drašiai zengdavo per Žakevyczių slenkstį, jau nebekrupėjo, susitikus prieszinėje pana Luciją, vienok drašiai su ja pasisveikindavo, daugiausiai pats pirma užkalbindavo lietuviszkai, o pana Lucija teip-gi gana linksmai jį pasitikdavo ir stengdavosi kalboje atsakyti jam lietuviszkai.

Po lekcijų dabar jis nebėgdavo tuojaus namon, bet mielai ir tankiai pasilikdavo ant arbatos, arba kasdien ilgą valandą prasėdėdavo Žakevycziuos, mokinamas lietuviszkos kalbos pana Luciją. Szapas netik kalbėdavo lietuviszkai su pana Lucija, nors jai buvo neiszpasakytai sunku ir, kaip sako, lauzyti lauzė liežuvį, net ir suteikdavo jai knyguczių skaitymni ir pats noriai mokinavo skaityti. Szventoms dienomis arba abelnai turėdamas liuoso laiko Szapas su pana Lucija tankiai eidavo pasivaikszczioti, tai į sodą arba už miesto ir vis daugiausiai kalbėdavo lietuviszkai.

Szapo draugams ir kitoms panaitėms tokia atmaina iszrodė labai keista: jug pirmiaus jisai isztolo bėgdavo nuo panaiczių, dabartės-gi gana tankiai vaikszcziuoja, kaip sakydavo, pecziais sukloję su pana Lucija; net suskato sznekėti, buk Szapas į tą panaitę yra įsimylėjęs, ir vienas jo draugų tiesiog į akis sakė:

— Žiurėk, kad pana Lucija nepasimautų tave savo apinasriu ir nepirisztų prie savo stulpo, nuo ko nese niai ir smarkiai pats gyneisi ir kitus perspėjai. Jug tankiai atsitinka, jug iszmestas akmuo pacziam ant galvos nupuola.

— Tik ne man.... — drašiai atkirto Szapas.

Mokslo metai pasibaigė, laimingai praszvilpė egzaminai. Ir Szapas szjmet nebevažiavo ant vakacijos namon, bet likosi, kaip sakiau, mokinti pono Žakevycziaus vaikus. Vakacijos laikas yra užvissmagiausias kiekvienam mokintiniui ir kiekvienas jo laukia su nekantrybe ir sulaukia su dideliu

džiaugsmu....

Szi vakacija Szapui buvo smagiausia isz visų buvusių, nės jau, nors sykį, nusikratė gimnazijos jungą ir jau drašiai galės žiurėti į sviatą. Da budamas szesztoj' kliasoje jis apsirinko skyrių mokslo universitete ir visiems sakėsi, kad labjausiai jam patinka tiesos mokslas, nės baigęs tą mokslą galės lengvai rasti vietą paczioje Lietuvoje, savo tėvynėje, ir galės dirbti dėl labo savo brolių, savo tautos.

Sziandien jisai matė tą savo ateitį jau daug arčiau, nės už keturių metų jau drašiai galės pasakyti:

— Sztai, mano žagrė — sztai mano dirval!

Szapo pasilikimas ant vakacijos mieste neiszpasakytai buvo geistinas Žakevycziams, o ypatingai panai Lucijai, kuri jau daug buvo pramokus lietuviszkai kalbėti ir sziek-tiek raszyti, ir sakėsi Szapui, juog ji norinti visai gerai iszmokti.

Szapas, zinoma, likosi su miela ukvata, nės per vakaciją lėmė užsidirbti kelias deszimtis rublių. Pana Lucija jam teip-gi tolyn labyu pradėjo patikti: ji buvo gana skaisti, kalboje maloni ir pažiuras ant gyvenimo turėjo gana rimtas, nors da jauna mergaitė. Ji mėgdavo skaityti knygas ir skaitydavo gana daug ir vis pasirinkdama rimtesnes, naudingesnes, nės mokėjo gerą atskirti nuo blogos. Skaitymui knygas parupindavo jai ir pats Szapas ir jisai persitikirino, juog jinai mėgsta skaityti ypatingai tokias, ką jam pacziam užvislabjausiai patinka.

— Pažiuros tos mergaitės geros ir rimtos — jisai sau vienas kalbėdavo — moteriszke bus su idėja.

Noroms-nenoroms turiu pripažinti, juog Szapas jau buvo įsimylėjęs į pana Luciją, nes ir pats jisai tą jautė, tik sunku da buvo užsimirszti pirmiaus isztartus zodžius priesz savo draugus; jug jisai pats sakėsi, juog lenkės joku budu nevesęs ir kad susiriszimas su „mėlynake“, anot jo, jauną žmogų, da nepabaigusį mokslą, traukia tiesiog į prapultį.

Pana Lucija teip-gi aiskiai žinojo, juog Szapas ją myli ir drašiai galėjo pasakyti:

— Turiu zuvytę ant meszkerės....

Vienok Szapas da tikro apsireiszki-

gioji valanda greitaiėjo artyn ir jau visai buvo netoli, už dienos kitos.

Vakacija baigėsi ir Szapui atėjo laikas keliauti savais keliais.

Už dienos priesz iszvaziavimą jiedu abudu buvo ypatingai nusiminę, neramus ir laukė nuo vienas kito suraminimo.

Sidabrinis mėnulis visam savo gražume szvietė ant dangaus ir savo baltais, maloniais spindulėliais nedrašiai žiurėjo pro rietenų lapelius į nedidelę altanėlę, kur Szapas su pana Lucija dalinosi sunkiais atsidusėjimais paskutinį vakarą....

— Kur, Tamista, mislyji apsigyventi, pabaigęs mokslą? — maloningu balsu užklausė pana Lucija.

— Be abejonės tik Lietuvoje, nės tai mano idėja jau nuo jaunų dienų, jau seniai prisiekiau. Jug daug rasis tarp mūsų, kuriuos drašiai galima pavadyti tėvynės plėszikais, nės kiek iszgėre prakaito savo broliams, eidami mokslą, kiek anie ant jų dirbo, o sztai spėjo pabaigti mokslą, iszrietėti, lyg kurapkytis isz kiauszinio, tai ir iszneszė, plynia kur į Sibiro dugną, tai ir nauda tėvynei, kuriai jug daug daug yra kalti. Jug jie nejauczia, kad kitam skauda, negirdi, kad kits dejuoja, bent patys sotus ir drucziai laiko karjierą už uodegos... Tiktai nedorėliai! — su szirdgėla ir pasipiktinimu kalbėjo Szapas.

— Ir man rodos, juog labai nedora dėl karjieros parduoti savo tėvynę, pritarė pana Lucija. — sztai asz pati pažjstu poną Didžiulį ir jo paczią, ką vedė pernai; rodos, jisai pats buvo toks karsztas patrijotas ir jo pati moteriszke su idėja, ant kiek pažjstu, ir kas galėjo tikėtis, juog iszlėks už Uralo. Jug asz pati gražiai pamenu, rodos, sziandien girdžiu josios zodžius, kaip ji sakė, nors esanti lenkė, bet savo vyro pažiuras godoja, kad vyro idėja — tai jos idėja, kaip vyrui brangi Lietuva, teip ir jai ir joku budu nepavelytų sau kalbinti savo vyrą arba nors pritarti jam dėl karjieros apleisti savo prigimtą krasztą. „Nors ir sunki teks naszta ant pradziuos gyvenimo, nors vargo reiks pritirti, bent tarp savųjų“, sakydavo ji.

(Tolaus bus)

LATVIU TAUTA,

KITAKART IR ŠIADIEN.

PARASĖ
JONAS ŠLIUPAS, M. D.

(Tąsa)

prašesi, tai to nedaras, pokam karalius išsitaręs: Phryges non nisi plagis emendantur (Phrygus tiktai plėgomis galima palabinti)! Veikiai karalius prisiuntė į Vidžiamį Lenkų juristus ir pagarsino, kad nuo pastaro arkivyskupo bei pastarojo ordensmeisterio padaryti muizių dovanojimai esą nederingi ir neįstatymiški. Jis paskyrė net komisiją dėl ištyrimo, kokias tiesas turi katras muizininkas ant savo žiamės savasties! Kad 1586 m. muizininkai susirinko į sąeimę, tai Pekoslavskis, vardan karaliaus, išmetinėjo, kad muizininkai per daug spaudžia savo žmones, nepildą savo privalumų dėl karaliaus, ir daugelis jam nėsą ištikimais. . . . — Yra mislyjama, kad Batory ketinęs vokiečius, kurie atsibastę spaudė vietinius gyventojus, kurie juk su Lietuviais buvo vientaučiais, išvyti iš Baltijos šalies į jų gimtinę, net jis norėjęs dėlto ir su Svedais suderybas padaryti.

Baigiantiesi 1582 m., dėl Vidžiamio tapė įsteigta vyskupystė Vendene (Zėsiuose), kuri likosi, pagal Selikovskio partarmę, apdovanota pylimis ir aplatais Valmieros, Trikatės, Burtnekių, Vrangelshofa, Radenpoies ir Odenpaeh. Vyskupas galėjo savo buveinę laikyti Vendene, taip-gi pylyse Terbatos, Fellino (Vilindės) ir Pernavos. Pagal rangą vyskupui pateko pirma vieta po administratoriaus. Išrinkimas vyskupo ir kapitulos prigulėjo karaliui. Pirmu vyskupu tapė Solikovskis išrinktas, bet jis veikiai apėmė arkivyskupišką urėdą Lemberge. Jo įpėdiniu buvo abatas Aleks. Mielskis. Dabar 1583 m. Passevini atsiuntė 12 jėzuvitų į Rygą, su karaliaus rekomendacija. Tie palengva apsibuvo visuose Vidžiamio miesteliuose ir ipačiai stengėsi į savo tinklus pagauti prastus žmones, šalindami juos vilionėmis nuo protestantizmo. Bet jau 1583 m. tapė paskirtas vyskupu mokintasis Patricius ir jis buvojo Vendene. Patricius įpėdiniu buvo Otto Senking, poodraug ir paskutiniu juo Vidžiamio vyskupu Vendene.

Jėzuvitų darbas visus pripildė neužsitikėjimu ir neramumu. Kad Batory 1582 m. pavedė kardinolui Radvilui įvesdinimą naujo kalendoriaus, pataisyto per popėzių Gregorą VIII, didesnė žmonių dalis Vidžiamyje, ipačiai miestuose, labai priešinosi tam papistiškam išradimui; iš dalies ta atmaina tramdė tulas šventes. Kilo sukiršiniai Terbatoje, Pernavoje ir Rygoje. Berods Terbatoje priėmė Gregoriškąjį kalendorių dėl ukėsiškojo laiko, bet evangeliškiejie kuningai šventino šventes pagal Julijiskį kalendorių. Pernavoje karaliaus paliepiamą priimti naują kalendorių sunaikino. Ipačiai Rygoje viskas virte virė, jau tai dėl atėmimo bažnyčių Jokubo ir Magdalenos, jau tai dėl įsteigimo Jėzuvitų kolegijos sutikimui su karaliaus noru. Rygiškiai matė atmainoje kalendoriaus tolesnį žingsnį katalikiniame šalies, už tai jie priešė si karališkai įsakmei apie naująjį metradį. Kad Jėzuvitai čion šventė kalėdas pagal naują kalendorių, žmonės įsiveržė į bažnyčią, svaidė į kuningą, mišias laikanti, su akmenimis, ir

bjauriojo indus. Tie dalykai supyktdino Batorį. Hercokas Kettleris, kurs per raštą ragino vienybėn, pats pribuvo į Rygą kaipo tarpininkas ir 1585 m. padarė sutikmę, pagal kurią parapija žadėjo klausyti dumos, o duma valdyti pagal teisą ir seną paprotį. Karalių-gi turėjo perprašyti, dėl ko paslai tapė iš-iųsti į Lenkiją. — Bet vienlaik kiti 4 paslai, vedami Gysės, vyko į Stokholmą, derintiesi su Svedija Rygos dėlei. Berods pilnavalės, pagal savo paties žodžius, Gysė neturėjo, vienok jis tą kelionę atliko suzinėje 40 vyrų, kurių rankose buvo valdzia miesto. Bet Gysės pastanga pasiliko be vaisiaus, kada-gi Steponas Batory mirė ir Sigismundas III, sunus Svedų karaliaus Jono III, įpėdinis sosto Svedijos, tapė pakeltas ant Lenkijos sosto (1586—1632 m.).

1597 m. Sigismundas siuntė į Vidžiamį revizijos komisiją dėl ištyrinėjimo padėjimo žiamionių burų. Toji uždraudė karališkų dvarų valdonams apsunkinti žiamionis naujomis mokestimis ir pavelyjo jiems pardavinėti žiamės augalus miestuose; ant ko potam ir ponija pristojo, prizadėdama nesipriešinti savo žiamionis, jeigu tie pardavinės savo javus miestuose, ir čia pirsks, kas jiems reikalinga, ir patys nei pirkliauti nei kitiems velys pirkliauti jų vardan, spręsdami nepaklusnius sudyti kora 1000 guldenų. — Iš to matyti, kad žiamionis tuolaik viską, ko reikėjo ukėje: geležį, druską ir t.t., reikėjo pirkti nuo savo baudponių, pirklių, kuriems tiktai vėl galėjo parduoti savus pardavinius!! — Tačiau komisijos darbus veikiai sustabdė karė, kilusi tarp Svedų bei Lenkų.

Sigismundas III, karalius Lenkų, o nuo 1592 iki 1604 m. taip-gi karalius Svedijos, buvo dar uolesnis katalikas už Steponą Batorį. Už jo perėjimą į katalikystą, protestoniški Svedai 1599 m. pakėlė maištą. Hercokas Karolis iš Suedermanlando tapė apie kunu Svedijos paskirtas. Tas užpuolė ant Lenkų Vidžiamyje, liepė ponams žiamionis atvalnyti nuo baudžiamos, taip-gi velyjo, kad žiamionių vaikai butu netik siunčiami į mokslainę, bet kad jie mokintusi ir taupytu amatus, bet dvarionijai pasipriešinus, su Vidžiamio ritteriais sądorą sutarė, tapė 1604 m., Sigismundą numetus, karaliumi Svedijos po vardu Karolio IX, ir valdė šalį iki 1611 m. Jam pasekė jo sunus Gustavas Adolphas, 1611—32 m.

Sigismundui betrokštant atgauti Svediją, Gustavas Adolphas laimingai kovėsi su Danais ir maskoliais. 1621 m. su 100,000 kareivių pristojo pas Dauguvgryvę, apgulo Rygą ir privertė pasiduoti po Svedija, ir 16 d. rugsėjo Gustavas Adolphas su dalimi vaisko iškilmingai įžengė į Rygą. Karalius Petro bažnyčioje pa-imeldė, o Jėzuvitai, kurių tiktai 6 belikę buvo, jam pavedė raktus bažnyčios Jokubo.

Gustavas Adolphas pavelyjo valnai prasišalinti lenkiškiems urėdninkams, Jėzuvitams ir visiems katalikams; jis patvirtino visas miesto tiesas, igitas nuo Sigismundo II Augusto; tarp kitko pavelyjo ukėsam Rygos dvarus pirkti ir aptverti. Ryga potam prisiekė karaliui viernybę. Gubernatoriumi Rygos Gustavas Adolphas paskyrė valstijos dūmčių Krusę, kuriam į pagelbą tapė priduosas vice-gubernatorius. — Gustavas Adolphas, palikinas įgultinę Rygoje, traukė pergalingas per Kursą, paėmė Jelgavą, kuri potam vėl į Lenkų rankas puolė, ir grįžo su vaisku į Vidžiamį. Dauguvgryva taipjau pateko į rankas Svedų ir aplinkinė didžiumija skubinosi naujam valdonui nusilenkti.

Gustavas Adolphas palengva toliaus vajavojo. 1622 m.

jis ėmė Valmierą. Kapitonas Korff, kurs lenkišką vaiską vedinas atėjo į Vidziamį, tapė sumuštas pas Smiltenę per feldmaršolą Vrangelį ir persikėlė atgal per Dauguvą. Tarp neprietelių parėjo ant dviejų metų stova ginklų. Bet už tai 1623 m. ir 1625 m. Rygoje viešpatavo pavietrė. Dėl ligustumo Krusė tapė pavalyntas nuo gubernatorystos, ir 1622 m. paskirtas feldmaršolas De la Gardie ant gubernatoriaus Vidziamio ir Ėstijos.

Pasibaigus ginklų stovai 1625 m. Gustavas Adolphas su druta kariauna atėjo vėl į Vidziamį. Jis pats ėjo į Rygą, idant iš čion Padauguviuose veikti prieš Kurišų; o vadas Gustavas Horn su Suomių vaisku vyko į Narvą, idant susivienyjes su vaisku esančių Ingermanlande ir Ėstijoje, drauge su De la Gardie, užpultu ant Tėrbato. Gustavas Adolphas ėjo prieš Koknėsę, kuri Liepos mėn. 1625 m. pasidavė; čion Jėzuvitai taikėsi karalių paraku suplaisinti, bet nepasisėkė. Potam aplinkinės pylis Svedams pasidavė bėgyje trijų sąvaičių.

Nors Tėrbatėnai negavo pagelbos nei nuo Lenkų karaliaus nei nuo vado Radvilo, jie rįžosi patys miestą ginti nuo Svedų. Bet Hornui ir De la Gardie miestą apgulus, turėjo 26 d. rugpjūčio 1625 m. pasiduoti. Diduomenė įgyjo valną prasišalinimą, taip pat kareiviai, jėzuvitai, kuningai ir ukėsai. Veikiai ir aplinkinės pylis pasidavė. De la Gardie ėmė Neuhausen, Hornas-gi Marijenburgo pylį. Rudeniop 1626 m. pats Gustavas Adolphas atvyko į Tėrbatą, patvirtino iktuometines tiesas ir naujas įrėdnes, ėpačiai mokslaines steigė. Per jo rupestringumą visoje šalyje pasikėlė apšvieta ir rėdas.

Iš Lenkų pusės vajavojo vada Sapieha ir Gąsievskis. Gustavą Adolphą rėmė kancleris Oxenstierna, vienas iš didžiausių valstijos vyrų savame laike. De la Gardie tinginiaujant, 1628 m. karalius pavedė vainos vedimą smurčiamjam Hornui, kuris veikiai sumušo dvi Lenkų armiji pas Vendeną ir Lėmsalių. Gąsievskis potam apleidė Vidziamį. Hornas apsisusto abazu pas Lennevarde ir keršyjo Kuršui. Kuršo hercokas Pridrikis, sunus Gotthardo Kettlerio, ne be sunkenybių prikalbino abi neprietelingi galybi ginklus sudėti iki rugpjūčiui 1629 m. Tolesni mušiai jau įvyko lenkiškuose Prusuose. Pergalė Gustavo Adolpho, tarpiniukaujant prancuzams ir brandenburgiškiems, o vėliaus anglams, atvedė ant ginklų stovos Altmarke, Prusuose, 16 d. rugsėjo 1629 m., kur Gustavas Adolphas išdavė savo prusiškų užvajavojimus, bet Vidziamis pasiliko prie Svedijos. Drauge katalikams ir protestonams tapė sutarta pilna tikėjimo valnybė ir tarp Lenkijos bei Svedijos valna pirklyba. Tai-gi Vidziamis 1629 m. pastojo Svediška provincija. Ėstija jau 1491 m. pristojusi buvo prie Svedijos.

Kas link darbų ant literariškos Latvių dirvos, tai ir dabar mažai kas buvo daroma, nors jau kuningai, idant tarpzmoniais išlaikyti mokslą Liuterio, griebė-i mokintiesi latviškai. Gotthardas Kettleris velyjos dėl Latvių ėsteigti priebažnytines mokslaines, rupinosi Rygoje ėkurti latvišką gimnaziją ir ėsakė apie raštus pasirupinti. Dėlto 1586 m. tapė spaustas Karaliaučiuje „Encheiridion“, perguldytas iš vokiškos kalbos į latvišką per Dobelės kuningą Joną Rivį (1586 m.²) 1587 m. išėjo dar kiti 3 rašteliai³) iš spaudos, tai ir viskas, kas tapė drukuota latviškai XVI šimtmeteje. Rygoje tapė

pirma latviška kninga spaudinta pas Molliną 1615 m., beje giesmės, iš biblijos, 10 dievo bauslių ir Encheiridion —viskas ė vieną kningą tapė sudėta. Tai buvo pirmą latvišką maldų kningą. Minėtos 10 dievo bauslių tapė jau aplink 1530 m. surašytas per N. R a m m ' a , Latvių kuningą prie Jokubo bažnyčios Rygoje¹). Kuningai taip mažai latviškai temokėdavo, kad jų pamokslai budavo pusiau vokiškai sakomi ir gan-greit tiktai jiems patiems suprantami, dėlto 1614 m. dvarionys Rygon ė sącimę susiėję jau kalbėjosi, ar nereiktu su visu atleisti Latvių vokiškuosius kuningus.

Gadynėje Sirvydo ir Jaknavyčiaus latviškai esą rašinėje raštus Vilimas Buckus, Jurgis Bergeris, Tolgsdorf Erdman ir kiti Jėzuvitai (Jeroševič, III, 216).

XVI.

Vidziamis po Švedu valdzia (1625—1710 m.)

Gadynė švediško valdymo dalinasi ė du laikmečiu. Pirmasai, nuo 1625 - 1680 m., daugiur palaimintinas; antrasai-gi nuo 1680 - 1710 m. nelaimingas ir pilnas kentėjimų. Iš pradzios Vidziamyje buvo didelis dziaugsmas, Svedai, ėpačiai Gustavas Adolphas, atmainė ant gerovės valdymą šalies ir sudą; taip-gi valdant Kristinai (1632²-54 m.) daug buvo pašvesta dėl pataisymo vidurinių dalykų šalies. Nuo 1654—60 m. atėjo audringa ir karinga valdzia Karolio X Gustavo ir potam po sątaikų Olyvoje su Lenkija bei Kardyje su Maskolija, valdymas Karolio XI (1660 - 97 m.) Tas nuo 1680 m. konfiskavojo keletą Vidziamio ritterių dvarų. Prie jo ėpėdinio, Karolio XII (1697 - 1718 m.) Vidziamis ir Ėstija prapuolė dėl Svedijos ir 1710 m. parėjo ė maskolių rankas.

Gustavas Adolphas nukreipė akis ant sudavadyjimo Liuteriškų bažnyčios dalykų Vidziamyje. Įvesdinęs švedišką, iš dalies iki šiadien tebėsantį bažnyčios rėdą, karalius 1630—31 m. ėsteigė gimnazijas ir pradines mokslaines Rėvaliujė, Rygoje ir Tėrbatoje. Rygos gimnazijoje pavelyjo mokinti latviškai ir priiminėti ziamionių vaikus. 30 d. jėnnio 1632 m. stovėnėje pas Nuernbergą, kur jis stovėjo priešai didį Vallenšteiną, Gustavas Adolphas padėjo parašą ant rašto, ėsteigiančio universitetą Tėrbatoje. Bet netik apie bažnyčias ir mokinimą jaunuomenės rupinosi Gustavas Adolphas, jis 1630 m. ėkurė Tėrbatoje dvaro sudą (Hofgericht). Tam buvo pavėsti pagal skaitlių tuometinių pavietų keturi šalies sudai (Landgericht) Rygoje, Vende, Tėrbatoje ir Pernavoje. Gustavas Adolphas atėmė nuo ponų tiesą spręsti apie ziamionių ypata

1) 1535 m. kn. J a h n i s E o k perguldė Zakarijo „Slawasdzeešma“, ir tolygius perguldymus yra parengę kuningai Andrius Schuring ir J. v. Dahlen. Visi tie bandymai tapė vėliaus spaudinti Latvių pirmoje kningoje.

2) Kr: M i c k s Eezanoje, B. L e m r b o c k s Tukume, G. R e y m e r i s Bauskėje ir J. W e g m a n s Salduose užbaigė Riviaus darbą.

3) Tie pats kuningai išleidė: 1) Newahzu psalmi, 2) Šwehtdeenu un swehtku ewangeliji un lekjijas, 3) Stabsti par Kristus zeešchanu un mirschanu. Visi viršminėti raštai drauge tapė praminti pirmą Latvių rankklinge („Euchiridion“). Kalba tų raštų buvo barbariška, ir gangreit tiktai patiems rašytojams suprantama.

(Toliaus bus.)